

Spionii de la București – Referințe teoretice și analiza unui caz controversat
Spies of Bucharest – Theoretical references and the analysis of a controversial case
Les espions du Bucarest - Références théoriques et analyse d'un cas controversé

Flavia-Cristiana Lungu
Grupa 308, Seria a II-a, Anul al III-lea

Rezumat:

Infrațiunile de trădare prin transmitere de informații secrete de stat și spionajul sunt legate indisolubil una de cealaltă. Actualmente, acestea reprezintă infracțiuni contra securității naționale, termen controversat sub imperiul vechii reglementări datorită reminiscențelor epocii comuniste. Transmiterea de astfel de informații constituie o amenințare gravă la adresa statului, jurisprudența relevând o atenție sporită din partea autorităților și serviciilor în manevrarea unor astfel de cazuri. Lucrarea tratează detaliat cazul lui Floricel Achim, fost subofițer din cadrul Ministerului Apărării Naționale, care, sub coordonarea unui agent de origine bulgară a vândut informații secrete de stat unei puteri străine. În final, este conturat profilul psihologic al trădătorului, ce elemente ar putea conduce la formarea îndoielii că o persoană ar putea săvârși astfel de infracțiuni.

Cuvinte cheie: trădare, spionaj, Achim, Zikolov, infracțiune, securitate, siguranță

Abstract:

Treason by submitting classified information and espionage are inextricably linked to each other. They represent crimes against national security. „National security” is a disputed term taking into consideration the reminiscences of the communist era under the former Criminal Code. The submission of such information represents a great threat against the state. Therefore legal precedents show that the authorities and secret services handle such cases which great attention. The thesis uncovers the details of the case of Floricel Achim, a former officer at the Ministry of National Defence, who sold classified information to a foreign power. He was controlled and guided by a Bulgarian agent. Last but not least, the thesis presents the profile of the traitor and the elements that can help us draw the conclusion that a person could commit such crimes.

Key words: treason, espionage, Achim, Zikolov, crime, security, safety

Résumé:

Les infractions de trahison par transmission d'informations secrètes d'état et l'espionnage sont indissolublement liées l'un à l'autre. A présent, ils constituent des infractions contre la sécurité nationale, terme controversé, sous la vieille réglementation, à cause des réminiscences communistes. Le fait de livrer de telles informations constitue une grave menace à l'adresse de l'état, la jurisprudence montrant une attention particulière de la part des autorités et des services dans la manipulation de tels cas. L'ouvrage aborde le cas détaillé Floricel Achim, ex sous-officier dans le cadre du Ministère de la Défense Nationale, qui, sous la coordination d'un agent d'origine bulgare a vendu des informations secrètes d'état à une puissance étrangère. A la fin, l'auteur dresse le portrait psychologique du traître, les éléments qui pourraient conduire au doute qu'une personne pourrait commettre de telles infractions.

Mots clés : trahison, espionnage, Achim, Zikolov, infraction, sécurité, sureté

I. Analiza infracțiunilor de trădare prin transmitere de secrete și spionaj în vechea reglementare

Partea specială a Codului Penal din 1968 debutează cu Titlul I, intitulat „*Infracțiuni contra siguranței statului*”, titlu în cadrul căruia se regăsesc și articolele care reglementează regimurile celor două infracțiuni: trădarea prin transmitere de secrete și spionajul.

Denumirea acestui articol a creat controverse de-a lungul timpului, suferind diverse modificări. În Codul Penal Carol al II-lea, Titlul I din Cartea a II-a era denumit „*Crime și delictе contra statului*”, urmând ca, în varianta sa inițială, Codul penal socialist din 1968 să aducă modificări denumirii, ajungând ca acesta să se intituleze: „*Infracțiuni contra securității statului*”. Prin Decretul-lege nr. 12/1990 s-a revenit la o denumire asemănătoare celei inițiale („*Infracțiuni contra statului*”), iar ulterior, prin Legea nr. 140/1996, s-a optat pentru denumirea, care a persistat până la intrarea în vigoare a Noului Cod Penal.

Începând cu anul 1991, din punct de vedere conceptual, siguranța națională a României este definită ca fiind „*starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție.*”¹ Astfel, una dintre îndatoririle cetățenești este aceea de a contribui la realizarea acesteia, fiind un semn al fidelității față de țară.

§1. Trădarea prin transmitere de secrete²

Conform art. 150 din Codul Penal anterior, secretele de stat reprezintă „*documentele și datele care prezintă în mod vădit acest caracter, precum și cele declarate sau calificate astfel prin hotărâre a Guvernului*”. De asemenea, conform art. 15 lit. d) din Legea 182/2002, informații secrete de stat sunt acele informații, care privesc securitatea națională, prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării.

În categoria informațiilor secrete de stat sunt cuprinse informațiile care reprezintă sau care se referă la sistemul de apărare a țării și elementele de bază ale acestuia, operațiile militare, tehnologiile de fabricație, caracteristicile armamentului și tehnicii de luptă utilizate exclusiv în cadrul elementelor sistemului național de apărare, cifrul de stat și alte elemente criptologice stabilite de autoritățile publice competente, precum și activitățile în legătură cu realizarea și folosirea acestora, activitatea de informații desfășurată de autoritățile publice stabilite prin lege pentru apărarea țării și siguranța națională, mijloacele, metodele, tehnica și echipamentul de lucru, precum și sursele de informații specifice, folosite de autoritățile publice care desfășoară activitate de informații, precum și alte asemenea prevăzute în cuprinsul aceleiași legi. Informațiile secrete de stat se clasifică pe niveluri de secretizare, în funcție de importanța valorilor protejate. (strict secret de importanță deosebită, strict secret, secret.) În cadrul art. 19 sunt enumerate și persoanele, care au calitatea de a atribui nivelul,

¹ Art. 1 din Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României.

² Art. 157 C.pen. din 1968: Trădarea prin transmitere de secrete – (1) Transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, precum și procurarea de documente sau date ce constituie secrete de stat, ori deținerea de asemenea documente de către acei care nu au calitatea de a le cunoaște, în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, săvârșite de un cetățean român sau de o persoană fără cetățenie domiciliată pe teritoriul statului român, se pedepsește cu detențiunea pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Aceleași fapte, dacă privesc alte documente sau date care prin caracterul și importanța lor fac ca fapta săvârșită să pericliteze siguranța statului, se pedepesc cu închisoare de la 5 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

urmând ca prin art. 22(2) să se prevadă faptul că *“listele cuprinzând informațiile secrete de stat pe niveluri de secretizare, elaborate sau deținute de autoritățile ori de instituțiile publice se aprobă și se actualizează prin hotărâre a Guvernului”*. Din dispozițiile anterior menționate, coroborate cu dispozițiile art. 24 din aceeași lege, rezultă că aceste informații se bucură de o protecție suplimentară și de o individualizare precisă.

În plus, din economia art. 15 lit. a) rezultă că documentele și datele reprezintă “subspecii” ale noțiunii de “informație”. Astfel, prin *“documente ce constituie informații secrete de stat”*, se desemnează doar acele documente care poartă pe fiecare pagină nivelul de secretizare [art 24(1)], iar prin *“date ce constituie informații secrete de stat”* acele date, care *“fie individual, fie în coroborare cu alte date sau informații, privesc securitatea națională și prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării”*³.

Astfel, această infracțiune prezintă două variante: varianta tip, prevăzută la alin. (1) și o variantă atenuată, prevăzută la alin. (2).

Obiectul juridic generic este comun tuturor infracțiunilor contra siguranței statului.

Obiectul juridic special îl reprezintă ansamblul relațiilor sociale care privesc siguranța statului și a căror apărare este asigurată prin stricta apărare a secretului de stat.

Obiectul material constă în documente (înscrisuri, hârtii, desene, fotografii, etc.) sau diferite obiecte și instrumente. Consumarea infracțiunii are loc în momentul realizării integrale a uneia dintre acțiunile prevăzute și incriminate în art. 157 Cod Penal.

Subiectul activ este reprezentat de cetățeanul român sau de o persoană fără cetățenie domiciliată pe teritoriul statului român. În modalitatea *deținerii de asemenea documente* făptuitorul nu trebuie să aibă calitatea de a le cunoaște. Subiectul pasiv este statul român, iar participația este posibilă sub toate formele.

Latura obiectivă: Spre deosebire de infracțiunea de trădare prin ajutarea inamicului, infracțiunea prevăzută la art. 157 din Vechiul Cod Penal nu are ca situație premisă izbucnirea unui război. Elementul material este realizat prin comiterea uneia dintre următoarele modalități alternative: transmiterea, procurarea sau deținerea de către cei care nu au calitatea de a le cunoaște, de documente sau de date în scopul transmiterii lor în mod ilegal. *“Transmiterea secretelor de stat presupune o acțiune de trimitere, comunicare, predare, înmânare sau expediere de către subiectul activ a documentelor sau datelor, în care sunt materializate datele sau informațiile, ce constituie secrete de stat, spre a fi studiate, copiate, fotografiate”*, folosindu-se diverse metode sau mijloace cum ar fi fax, telefon, sistemul informatic etc. *“Procurarea de documente sau date ce constituie secrete de stat presupune o acțiune de achiziționare, de culegere sau obținere prin diverse căi a unor asemenea înscrisuri sau date. Infracțiunea are loc indiferent dacă făptuitorul își procură aceste date din sfera sa de activitate ori din alte sectoare, dacă a comis faptele din proprie inițiativă sau la cererea agentului străin. Deținerea de documente sau date ce constituie secrete de stat presupune faptul de a le avea în păstrare, de a le poseda, de a le vedea în stăpânire. Infracțiunea subzistă indiferent de timpul în care făptuitorul a avut documentul în posesia lui”*.⁴

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța statului. Fapta va subzista chiar dacă datele sau documentele nu au ajuns la puterea sau organizația străină ori la agenții acesteia. Legătura de cauzalitate rezultă *ex re*.

Latura subiectivă : În ipoteza *transmiterii* secretelor de stat, fapta se poate săvârși fie cu intenție directă, fie cu intenție indirectă, însă ipoteza *procurării sau deținerii* secretelor de stat reprezintă obiectul unei dispute doctrinare. Legea prevede săvârșirea faptei în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, unii autori susținând că însăși legea reclamă comiterea în modalitatea intenției directe calificate prin scop. Pe de altă parte, în literatura juridică s-a mai susținut că

³ A se vedea V. Cioclei, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2014, p. 829

⁴ http://www.academia.edu/9292109/Tradarea_prin_transmitere_de_secrete - p. 10 - accesat la data de 16.02.2015

această cerință are în vedere latura obiectivă, și nu latura subiectivă. Prin urmare, procurarea documentelor sau a datelor ori deținerea documentelor secrete, trebuie să aibă o anumită destinație, aceste acțiuni putând fi săvârșite atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă.

Conform art 173 din Codul Penal anterior, tentativa este pedepsibilă, considerându-se tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunii prevăzute în cuprinsul acestui articol. Tănuirea și favorizarea sunt de asemenea pedepsibile, pedeapsa tănuitorului sau a favorizatorului neputând depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. În plus, sunt pedepsibile chiar și infracțiunile de tănuire sau favorizare săvârșite de soț sau de o rudă apropiată.

§2. Spionajul⁵

Trădarea este indisolubil legată de infracțiunea de spionaj. Aceasta din urmă întrunește caracteristicile unei norme de referire. Ea este complinită prin intermediul conținutului infracțiunii la care se raportează, și anume cea prevăzută la art. 157 din Codul Penal anterior, raportul dintre cele două norme fiind clar stabilit în literatura de specialitate. *“Normele de referire, așadar, își subordonează, în parte, preceptul sau sancțiunea, raportându-se la disciplinarea juridică stabilită de o altă normă; cu alte cuvinte, conținutul normei de referire se va întregi cu elementele pe care le va procura norma la care se adresează referirea. Orice modificare adusă normei complinitoare va atrage, implicit, și modificarea normei de referire. Norma de referire urmează, deci, soarta normei complinitoare.”*⁶

Spionajul împrumută, prin urmare, elementele constitutive ale infracțiunii de trădare prin transmitere de secrete, deosebirea față de norma complinitoare constând în circumstanțierea subiectului activ. Infracțiunea se săvârșește de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie, care nu domiciliază pe teritoriul statului român.

II. Analiza infracțiunilor de trădare prin transmitere de informații secrete de stat și spionaj în noua reglementare

Cele două infracțiuni fac parte din Titlul X al Părții Speciale, denumit *“Infracțiuni contra securității naționale”*. *“S-a renunțat la expresia “siguranță națională” în favoarea celei de “securitate națională”, aceasta din urmă fiind consacrată expres în diverse texte constituționale.”*⁷ Astfel, conform art. 31(3) din Constituția României, *“dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională”*, iar conform art. 119, *“Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.”*

⁵ Art 159 C.pen. din 1968: Spionajul – Faptele prevăzute în art. 157, săvârșite de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie care nu domiciliază pe teritoriul statului român, se pedepsesc cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

⁶ V. Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului Penal Român I, ed. a II-a*, Editura C.H. Beck, București, 2003, p.77.

⁷ Expunere de motive, p. 61.

§1. Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat⁸

Este de precizat că art. 44 alin. (2) din Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate prevede ca de la data intrării în vigoare a legii, expresia "*secrete de stat*" va fi înlocuită cu sintagma "*informații secrete de stat*", Noul Cod realizând armonizarea cu celelalte acte normative.

Această infracțiune reprezintă corespondentul variantei tip prevăzute la art. 157(1) din Codul Penal anterior. Reglementarea în vigoare nu a mai preluat și alin. (2), prin intermediul căruia erau incriminate aceleași fapte, "*dacă privesc alte documente sau date care prin caracterul și importanța lor fac ca fapta săvârșită să pericliteze siguranța statului.*" Această formulă cu un caracter ambiguu putea conduce la interpretări distincte și, prin urmare, era de natură a afecta principiul legalității. Date fiind acestea, sub imperiul Noului Cod ar fi incidente dispozițiile art. 4 C.pen. privitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare sau o eventuală recalificare în altă infracțiune (art. 304 C.pen. - divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice).

De asemenea, Noul Cod schimbă succesiunea infracțiunilor din acest capitol, modificarea intervenită fiind una firească, datorată elementului comun al infracțiunilor de trădare și trădare prin transmitere a informațiilor secrete de stat, și anume lipsa necesității situației premise.

Subiectul activ rămâne doar cetățeanul român, fapt care reprezintă o diferență majoră față de dispozițiile Vechiului Cod, fapta săvârșită în aceleași condiții de către apatridul domiciliat pe teritoriul statului român întrunind elementele constitutive ale infracțiunii de spionaj. În viziunea noii reglementări, apatridul are simpla obligație de a respecta atributele fundamentale ale statului și legea penală română, doar cetățeanul român având obligația fidelității față de propriul stat. Participația este posibilă sub toate formele. Subiectul pasiv este în continuare statul.

Obiectul juridic, valoarea socială și relațiile sociale ocazionate de aceasta, este reprezentat de securitatea națională și relațiile privind aceasta.

Obiectul material constă în informații secrete de stat ori în documente sau date, care constituie informații secrete de stat. Prin art. 178, informațiile secrete de stat sunt definite ca fiind "*informațiile clasificate astfel potrivit legii*", făcându-se trimitere la curpînsul Legii 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate (informațiile prezentate în secțiunea anterioară rămân valabile).

Latura obiectivă: Elementul material se poate realiza în trei modalități comisive distincte: transmiterea de informații secrete de stat, procurarea de documente sau date ce constituie informații secrete de stat, deținerea de documente sau date ce constituie informații secrete de stat. Elementului material îi este atașată o condiție, și anume ca aceste informații, documente sau date ce reprezintă informații secrete de stat să fie destinate "*unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora*". Calitatea destinatarului devine astfel o cerință atașată laturii obiective. În literatura de specialitate, aceste elemente au primit o definiție clară. Astfel, "*prin putere străină trebuie să înțelegem un stat străin sau chiar o formațiune statală străină*", "*prin organizație străină(...) orice grup străin constituit*", fiind necesar ca organizația "*să fie însă în mod real susceptibilă de a îndeplini scopul urmărit de cel care a intrat în legătură*" cu aceasta, iar "*prin agent al unei organizații străine trebuie înțeles o persoană, care lucrează pentru o putere sau organizație străină.*"⁹

Modul în care sunt concepute aceste entități trebuie să fie de natură a aduce atingere atributelor fundamentale ale statului, iar agenții trebuie să fie instruiți să servească aceluiași scop. Rezultă, prin

⁸ Art 395 C.pen.: Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat – Transmiterea de informații secrete de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, precum și procurarea ori deținerea de documente sau date ce constituie informații secrete de stat de către cei care nu au calitatea de a le cunoaște, în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, săvârșite de un cetățean român, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

⁹ V. Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului Penal Român III, ed. a II-a*, Editura C.H.Beck, București, 2003, p. 29 cu trimitere la p. 52.

urmare, că fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, dacă persoanele respective nu se încadrează în tiparul sus-menționat.

Urmarea imediată constă în producerea unei stări de pericol pentru securitatea națională, iar legătura de cauzalitate rezultă *ex re*.

Explicațiile privind latura subiectivă în cazul vechii reglementări rămân valabile.

Tentativa este pedepsibilă, iar privitor la tănuire și favorizare sunt incidente dispozițiile art. 269, respectiv 270 C.pen. Cauza de nepedepsire privitoare la calitatea de membru de familie are aplicabilitate generală. De asemenea, dat fiind specificul și gradul de pericolozitate ridicat al infracțiunii, realizarea actelor preparatorii a fost asimilată tentativei.

§2. Spionajul¹⁰

În noua reglementare, incriminarea este armonizată cu modificările intervenite la nivelul subiectului activ în cazul infracțiunii de referință, prevăzută la art. 395 C.pen. Subiectul activ al infracțiunii de spionaj este reprezentat de cetățeanul străin sau apatrid, indiferent de domiciliul celui din urmă. Sancțiunea este, de asemenea, mai blândă, Noul Cod fiind legea mai favorabilă în cazul intervenirii unor situații tranzitorii.

III. “Spionii de la București”

Cazul lui Floricel Achim, un fost subofițer din cadrul Ministerului Apărării Naționale (MapN) “crescut” de spionajul ucrainean, a periclitat sistemul național de apărare. Acesta a transmis informații secrete contra cost Ucrainei prin intermediul unui fost atașat al Bulgariei la București. Zikolov Marinov, ofițerul bulgar, l-a vizat pe Floricel Achim între anii 1994-1995 și s-a apropiat de acesta pe când românul vizita Bulgaria. Ulterior, Floricel Achim a parcurs treaptă cu treaptă ierarhia militară, dobândind acces la tot mai multe informații secrete.

“Floricel Achim a intrat în Armată ca simplu militar angajat pe bază de contract, iar după un parcurs de 13 ani a ajuns în corpul subofițerilor, când a fost avansat la gradul de plutonier și a reușit să devină comandant al Centrului de Transmisiuni Speciale din Regimentul 45 Transmisiuni. După trei ani, în 2006, regimentul s-a reorganizat, dar Floricel Achim a rămas un om de bază și a fost numit Șef Registratură al Centrului de Comunicații și Informatică pe Garnizoană în cadrul Batalionului 45. Prin natura funcției, Floricel Achim a primit dreptul de a avea acces la informații “secret de stat”, întâi chiar “strict secret de importanță deosebită” și apoi “strict secret”.”¹¹

Ofițerul bulgar a întrerupt în aparență relațiile cu Floricel Achim pe perioada mandatului său de atașat militar la București, după întoarcerea în România ca om de afaceri, rezervistul Zikolov Marinov începând să servească spionajului ucrainean. Acesta l-a ghidat în carieră pe subofițerul român. Floricel Achim a urmat chiar și cursuri de pregătire în domeniul informațiilor criptate, ceea ce îi sporea nivelul de acces la informații secrete, fapt reținut și de instanță. Zikolov Marinov menținea contactul cu spionii ucrainieni prin intermediul unui sistem sofisticat și se deplasa periodic în străinătate pentru a primi instrucțiuni. În plus, obișnuia să revină în Bulgaria de fiecare dată când avea loc un exercițiu militar americano-bulgar la una dintre bazele monitorizate de acesta, au relatat jurnaliștii de la „Standart”.

Pe perioada monitorizării de către Serviciul Român de Informații (SRI) și Direcția de Informații a Armatei, plutonierul Floricel Achim a primit certificat ORNISS, de acces la informații clasificate, pe 6 octombrie 2006. “SRI arată că în cadrul activității informativ - operative desfășurate de Direcția Generală de Contraspionaj a Serviciului Român de Informații au fost obținute încă din anul 2005 date

¹⁰ Art 400 C.pen.: Spionajul – Faptele prevăzute în art. 395, săvârșite de un cetățean străin sau apatrid, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

¹¹ <http://jurnalul.ro/editorial/agentul-de-perspectiva-floricel-achim-513056.html#> - accesat la data de 21.02.2015.

referitoare la derularea pe teritoriul național a unei operațiuni de culegere de informații clasificate în favoarea unor structuri informative străine.”¹²

Zikolov Marinov "l-a recrutat și angrenat pe cetățeanul român Achim Floricel, subofițer MAPN cu acces la date și informații cu caracter clasificat, în culegerea și transmiterea de informații. După prelucrarea datelor, acestea erau transmise printr-un sistem de legătură complex, specific serviciilor speciale, către cadre de informații străine", se arată în comunicatul SRI, care subliniază că "pentru activitățile desfășurate și în funcție de importanța documentelor furnizate cei doi erau recompensați cu diverse sume în valută". Ca o metodă consacrată de contraspionaj, ofițerii Direcției de Contrainformații și Securitate Militară (contraspionajul militar) împreună cu cei ai SRI au monitorizat rețeaua de spionaj ucraineană, dezinformând-o și permițând scurgeri controlate de informații. De asemenea, în momentul clarificării amenințărilor și a stabilirii existenței elementelor constitutive ale unor infracțiuni la adresa securității naționale, SRI a sesizat Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, instituțiile cooperând pentru stabilirea tuturor circumstanțelor.

Privitor la legăturile cu alte state, oficialii de la Sofia au negat faptul că Marinov Zikolov ar fi lucrat pentru instituțiile oficiale bulgare, iar surse judiciare susțin că acesta n-ar fi nici agent bulgar, nici ucrainean. În documentele atașate la dosar, se arată însă că „Zikolov a declarat că era în relații de prietenie cu un reprezentant al Ucrainei la București, care i-a spus că este interesat de informații militare, pentru care plăteau 800-1.000 de dolari. (...) Predarea propriu-zisă a documentelor de către inculpatul Achim se făcea în format electronic, prin întâlniri în locuri publice, în București, în zona 1 Mai și în zona Stadionului Național”. De altfel, în data de 2 martie 2009, atașatul militar al Ucrainei la București, Serghei Ilnițki și adjunctul acestuia, Anatoli Iatseniuk (atașat naval și de apărare), au fost expulzați. În replică, Ucraina a expulzat doi diplomați români.

"Pe timpul executării serviciului cu durată de 24 până la 72 de ore, Floricel avea acces la unul din calculatoarele unității unde își desfășura activitatea. Astfel își crea oportunități de a obține informații militare, urmărea să nu fie nimeni în zonă și folosea orice prilej pentru a sustrage informații. Folosind aceste oportunități extrăgea pe memory stick «la întâmplare, la vrac» tot ce reușea să copieze. După aceea, îi preda lui Zikolov memory stick-ul iar acesta la rândul său lua legătura cu reprezentantul puterii străine și îi dădea aceste date", se arată în motivarea instanței Curții de Apel București. Astfel, în perioada 2002-2007, ar fi procurat documente cu caracter secret de stat, dar și documente a căror importanță face ca divulgarea lor să pericliteze siguranța statului constând în sisteme de comunicații militare, frecvențe radar, hărți standard NATO, scheme și hărți ale subunităților și tehnici militare, indicative ale unităților militare, planuri de apărare și altele. "Documentele la care avea acces Floricel nu puteau fi accesate în alt cadru decât cel stabilit de dispozițiile Legii nr. 182/2002 și Hotărârii Guvernului nr. 585/2002 pentru aprobarea standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România și regulamentului de circulație a documentelor clasificate care cuprinde norme de protejare a informațiilor militare", mai susține instanța.

În ciuda faptului că Achim și-a recunoscut faptele, susținând că a acționat din cauza situației financiare precare, iar Zikolov a colaborat cu autoritățile române, judecătorii au considerat că ambii au acționat „calificat, luându-și măsuri de precauție pentru a nu fi prinși, schimbând locurile de întâlnire și folosind diverse trucuri pentru predarea memory-stick-ului cu informațiile sustrase”.

În data de 18.06.2010 Curtea de Apel București, în baza dispozițiilor art.157, alineatele 1 și 2 Cod penal (anterior), cu reținerea formei continuate a infracțiunii și a unor circumstanțe atenuante, îl condamnă pe inculpatul Achim Floricel la 12 ani și 6 luni închisoare. De asemenea, în baza art.159 raportat la art.157, alineatele 1 și 2 Cod penal (anterior), cu reținerea săvârșirii infracțiunii în formă continuată și a unor cauze de reducere a pedepsei îl condamnă pe inculpatul Zikolov Petăr Marinov la

¹² <http://www.mediafax.ro/social/sri-monitoriza-din-2005-strangerea-de-informatii-clasificate-4015439> - accesat la data de 20.02.2015.

12 ani și 6 luni închisoare. Înalta Curte de Casație și Justiție a respins contestațiile acestora față de decizia de condamnare pronunțată de Curtea de Apel București.

IV. Profilul psihologic al trădătorului

Din perspectivă criminologică, infracțiunile prezentate anterior au la bază anumite cauze¹³, împărțite pe două categorii: generale și specifice. Astfel, cauzele generale sunt următoarele:

1. situația geopolitică în care se află statul al cărui cetățean este.
2. frecvența acțiunilor de spionaj care au ca țintă statul respectiv.
3. existența anumitor breșe în sistemele de control și verificare a persoanelor care au acces la informații clasificate.
4. competiția statelor pentru resurse.
5. obținerea unor tehnologii avansate din posesia altor state.

Cauze specifice:

1. problemele financiare ale trădătorului, în marea majoritate a cazurilor
2. disonanța cognitivă dintre convingerile ideologice ale trădătorului și cele dominante în statul de care aparține.
3. anumite trăsături de personalitate.

*”A cunoaște și analiza inconștientul împreună cu mecanismele sale de funcționare și manifestare înseamnă a căpăta putere anticipativă, a dezvolta noi tehnici și modalități de manipulare și, totodată, obținerea unui scut de apărare împotriva tentativelor externe de manipulare.”*¹⁴

Guvernul Statelor Unite a investit cele mai mari fonduri în studiul comportamentelor asociate riscului de spionaj. O echipă de agenți federali și psihiatri de stat a intervievat mai mulți condamnați pentru infracțiunea de trădare, principalele informații vizate fiind cele privitoare la mijloacele comiterii faptelor, politicile și procedurile de siguranță.

Informațiile comportamentale au putut fi utilizate de către profesioniști în domenii de securitate și contraspionaj pentru a identifica mai ușor angajații cu risc ridicat de a comite infracțiuni și pentru a fi controlați din timp. Este un fapt cunoscut de mulți ani că amenințarea principală la informațiile clasificate provine de la "insideri", americani care lucrează într-o poziție de încredere în cadrul guvernului sau în domeniul apărării. În mod surprinzător, majoritatea celor care au devenit spioni și-au oferit voluntar serviciile unei instituții străine.

În cadrul interviurilor, s-a căutat rațiunea pentru care un angajat loial se transformă într-un trădător. Vânzarea de informații calificate ca fiind secrete este rareori rezultatul unui impuls brusc, necontrolat, fiind în mod normal ultimul act al unei crize emoționale. În multe cazuri, simptomele acestei crize au fost observabile, identificabile, și chiar tratabile înainte ca prejudiciul să fi fost realizat.

S-a constatat astfel că trădătorii au probleme emoționale sau suferă de tulburări de personalitate. Tulburările de personalitate se prezintă sub forma unei slabe adaptări la mediul în care activează individul, ceea ce conduce la conflicte în relații, dificultăți la locul de muncă, precum și schimbări periodice emoționale. Comportamentul poate deveni auto-distructiv.

Dintre tulburările de personalitate identificate la trădători, cele mai frecvente sunt tulburările de personalitate antisocială. Persoanele care suferă de această tulburare tind să respingă normele și standardele normale ale societății. Ele pot fi manipulate ușor și caută satisfacerea imediată a dorințelor și necesităților lor, prezintă un interes scăzut în ceea ce privește viitorul și niciun interes în procesul de învățare din trecut. Ei au o capacitate redusă de a dezvolta atașamente, având o abilitate redusă de a dezvolta sentimentul de loialitate.

¹³ http://www.academia.edu/9292109/Tradarea_prin_transmitere_de_secrete - p. 6-7 - accesat la data de 16.02.2015.

¹⁴ E. Rădulescu, *Intelligence și psihanaliză*, Intelligence, nr. 23/2012, p. 113.

Trei elemente critice trebuie să fie întrunite înainte ca un angajat de încredere și loial să comită o infracțiune gravă:

1. Să existe o personalitate sau slăbiciune de caracter (tendențele antisociale), care determină o predispoziție la comportament infracțional.
2. Făptuitorul trebuie să treacă printr-o criză personală, financiară sau în carieră, care ar putea genera modificări grave comportamentale.
3. Prietenii, colegii de serviciu și supraveghetorii nu reușesc să recunoască semnele unei probleme grave, nu intervin și comportamentul scapă de sub control.

De asemenea, aceste persoane prezintă și o serie de caracteristici personale, care, în ciuda unor deficiențe evidente comportamentale, împiedică săvârșirea unor astfel de infracțiuni. Printre caracteristicile pozitive se numără: capacitatea de a accepta critica, fără a deveni defensiv, capacitatea de a-și exprima furia și frustrarea într-un mod adecvat, fiind în măsură să coopereze și să lucreze într-o echipă cu alții pentru a atinge un obiectiv comun și fiind o parte a unui sistem puternic de suport social etc.

În cadrul studiului, s-a constatat că nu a existat niciun caz cu motivație unică pentru trădare, adevăratul motiv de a trăda având implicații mai profunde (ex: pentru bani ca simbol al succesului, puterii, influenței). Sumele primite pentru spionaj au fost cheltuite, nu economisite. Cei mai mulți spioni nu au fost plătiți suficient pentru a deveni prosperi.

O trăsătură comună pentru majoritatea trădătorilor este incapacitatea de a accepta responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Mai mult, în unele situații vinovații au susținut că măsurile de securitate mai stricte ar fi constituit un factor de descurajare și nu ar mai fi comis fapta. Aceste persoane nu se simțeau vinovate pentru trădarea lor, nici în timpul săvârșirii, nici după arestarea lor, încercând să găsească rațiuni superioare pentru faptele lor.

Un alt studiu efectuat de cercetătorii americani asupra a trei spioni celebri a reliefat concluzia existenței a zece etape în viața unui trădător:

I. Sensibilizarea¹⁵

Spionii s-au confruntat adesea cu diverse probleme pe parcursul dezvoltării lor, probleme cum ar fi: absența tatălui, critica mamei, probleme academice, probleme de sănătate etc. Aceste probleme nu conduc însă în mod obligatoriu la un comportament infracțional.

II. Etapa Stresului

Maturizarea supune individul unei sume de încercări, confruntându-se cu primele eșecuri și descoperindu-și talentele.

III. Etapa Crizei/Apogeului/Rezoluției

Când se depășește o anumită limită a suportabilității, unii oameni cedează, intră într-o stare de panică, disperare, anxietate paralizantă, recurgând la strategii extreme de autoapărare pentru a depăși această stare. Soluțiile pentru care optează mulți dintre aceștia sunt alcoolismul sau chiar suicidul. În această etapă poate să înceapă trădarea.

IV. Etapa post-recrutare

Aceasta poate dura până la câteva luni. El simte ușurare, chiar euforie, având un nou plan. Trădătorul își menține interesul ridicat prin dobândirea unor noi aptitudini.

V. Remușcarea

Trădătorul începe să resimtă remușcări, având acum ocazia de a se retrage pentru introspecție, suferind totodată și două eșecuri: incapacitatea de a gestiona situația în timpul perioadei de criză înainte de a deveni trădător și lipsa totală a libertății de decizie în ceea ce privește viața lor.

VI. Etapa activă

¹⁵ http://www.ncix.gov/issues/ithreat/docs/Charney-PsychologyofInsiderSpyAFIO-INTEL_Fall-Winter2010.pdf, p. 48, accesat la data de 16.02.2015

Trădătorul îndeplinește două categorii de atribuții : cele rezultate din specificul atribuțiilor de serviciu și cele ce țin de săvârșirea infracțiunii.

VII. Etapa de hibernare

În perioada în care este inactiv, are timp să reflecteze cu dezgust asupra acțiunilor întreprinse.

VIII. Etapa de pre-arest

El începe să devină neglijent cu privire la activitățile sale. Consumul interior este atât de mare, încât cedează și devine ținta suspiciunilor.

IX. Arestarea și post-arestarea

Trădătorul este prins în flagrant și se confruntă acum cu al treilea eșec: nereușita ca trădător.

X. Închisoarea

Timpul petrecut în închisoare conduce la maturizarea sufletească a infractorului, analizându-și cu atenție faptele.

Concluzii

Noul Cod Penal, raliindu-se tendințelor europene, aduce în prim-plan modificări la nivelul ordinii și structurii dispozițiilor în cuprinsul acestuia. Astfel, infracțiunile contra securității naționale se regăsesc actualmente către sfârșitul Părții Speciale a codului, rațiunea acestei modificări bazându-se atât pe raritatea săvârșirii acestora, cât și pe necesitatea instituirii unei priorități în ceea ce privește infracțiunile contra persoanei. În ciuda frecvenței reduse cu care acest tip de evenimente se produc, săvârșirea acestor infracțiuni nu este nici pe departe de neglijat. Astfel, datorită pericolozității sporite, este necesară întărirea capacității de previzionare, anticipare și gestionare a situațiilor de acest tip, prevenirea producerii lor fiind mult mai eficientă comparativ cu contracararea acestora.

Săvârșirea infracțiunilor de trădare prin transmitere de informații secrete de stat (în vechea reglementare, trădare prin transmitere de secrete) și spionaj poate aduce atingeri grave securității naționale, constituind o amenințare la adresa acesteia¹⁶. Astfel, *”dacă securitatea trebuie să existe ca stare de normalitate evolutivă, între parametrii de funcționare socială impuși de legi și implementați de instituțiile statului, amenințarea este îndreptată tocmai împotriva securității producând daune grave la nivel național sau internațional.”*¹⁷

Bibliografie

A. Tratate, cursuri, monografii:

1. Valerian Cioclei, Georgina Bodoroncea, Irina Kuglay, Lavinia Valeria Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București 2014.
2. Mihail Udriou, *Drept penal. Partea generală. Noul Cod Penal*, ed. I, Editura C.H.Beck, București 2014.

¹⁶ Art. 3, litera e) din Legea nr. 51 din 29 iulie 1991 (*republicată*) privind securitatea națională a României:

Constituie amenințări la adresa securității naționale a României următoarele: [...] e) spionajul, transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, procurarea ori deținerea ilegală de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, precum și divulgarea secretelor de stat sau neglijența în păstrarea acestora.

¹⁷ C. Postelnicu, S. Marmandiu, *Perspective teoretice asupra amenințărilor cu incidență în domeniul securității, Intelligence*, nr. 23/2012, p. 42.

3. Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului Penal Român I, ed. a II-a* Editura C.H. Beck, București, 2003.
4. Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului Penal Român III, ed. a II-a*, Editura C.H.Beck, București, 2003.

B. Articole, studii de specialitate:

5. Carmen Postelnicu, Sorana Marmandiu, *Perspective teoretice asupra amenințărilor cu incidentă în domeniul securității*, Intelligence, nr. 23/2012, p. 42-45.
6. Elena Rădulescu, *Intelligence și psihanaliză*, Intelligence, nr. 23/2012, p. 113-116.
7. Iulia Udroi, *Previziune, avertizare și răspuns la criză*, Intelligence, nr. 21/2012, p. 13-15.

C. Site-uri Internet:

8. National Counterintelligence and Security Center: <http://www.ncix.gov> (http://www.ncix.gov/issues/ithreat/docs/Charney-PsychologyofInsiderSpyAFIO-INTEL_Fall-Winter2010.pdf - accesat la data de 16.02.2015)
9. Academia.edu: <http://www.academia.edu> (http://www.academia.edu/9292109/Tradarea_prin_transmitere_de_secrete - accesat la data de 16.02.2015)
10. Portalul Instanțelor de Judecată : <http://portal.just.ro> (http://portal.just.ro/2/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=200000000201597&id_inst=2 – accesat la data de 21.02.2015)
11. DIICOT: <http://www.diicot.ro> (<http://www.diicot.ro/index.php/arhiva/207-comunicat-de-presa-24062009-207> - accesat la data de 20.02.2015)
12. Observator Constanța: <http://www.observator.ro> (<http://observator.ro/pedepsele-pentru-floricel-achim-si-marinov-zikolov-in-dosarul-de-spionaj-mentinute-la-iccj-65914.html> - accesat la data de 20.02.2015)
13. Wikipedia: <http://ro.wikipedia.org> (http://ro.wikipedia.org/wiki/Floricelel_Achim - accesat la data de 20.02.2014)
14. Jurnalul Național: <http://jurnalul.ro> (<http://jurnalul.ro/editorial/agentul-de-perspectiva-floricel-achim-513056.html> - accesat ultima la data de 20.02.2015)
15. Evenimentul zilei: <http://www.evz.ro> (<http://www.evz.ro/sah-la-ucraina-cu-spionul-de-sacrificiu-video-842043.html> - accesat ultima la data de 20.02.2015)
16. Evenimentul zilei: <http://www.evz.ro> (<http://www.evz.ro/spionii-de-la-bucuresti-lucrau-pentru-rusi-842954.html> - accesat la data de 20.02.2015)
17. Mediafax: <http://www.mediafax.ro> (<http://www.mediafax.ro/social/sri-monitoriza-din-2005-strangerea-de-informatii-clasificate-4015439> - accesat la data de 20.02.2015)
18. Mediafax: <http://www.mediafax.ro> (<http://www.mediafax.ro/externe/doi-diplomati-romani-expulzati-de-ucraina-presa-4026101> - accesat la data de 20.02.2015)

